

Tilburg University

Review of the book *Why some apes became humans*

Corbey, R.H.A.

Published in:
Algemeen Nederlands Tijdschrift voor Wijsbegeerte

Publication date:
2004

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Corbey, R. H. A. (2004). Review of the book *Why some apes became humans: Competition, consciousness and culture*, P. Slurink, 2002. *Algemeen Nederlands Tijdschrift voor Wijsbegeerte*, 96(2), 162-163.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

POUWEL SLURINK, *Why Some Apes Became Human. Competition, Consciousness and Culture*, proefschrift, Katholieke Universiteit Nijmegen, 2002, 385 pp. Te bestellen bij: pouwelslurink@hetnet.nl.

Dit omvangrijke proefschrift komt voort uit het door Ton Derksen geleide onderzoeksprogramma 'Rationality and Non-Reductivism'. Het boek betreft de menselijke geest, menselijk handelen, beschaving en de oer- of natuurstaat van de mensheid vanuit het perspectief van de menswording. Slurink formuleert dit echter minder continentaal-filosofisch: hij analyseert cognitie, gedrag en cultuur in evolutionair perspectief. Het gaat hem niet zozeer om de menselijke natuur in de zin van het wezen van de mens als wel in de zin van het natuurlijke van mensen. Vanuit een naturalistische positie gaat hij grondig in discussie met traditionele metafysische en transcendentiaal-filosofische benaderingen van problemen als zelfbewustzijn, wilsvrijheid, geest/lichaam, goed/kwaad, kenbaarheid en sociale orde. Anders dan die benaderingen doorgaans doen, hecht hij veel filosofisch belang aan empirisch-wetenschappelijk, met name biologisch onderzoek. Het betreft hier geen *top-down*-benadering in termen van essenties en zin, maar om een *bottom-up*-analyse in termen van variatie en toeval, maar wel met benadrukking van het emergente, relatief autonome karakter van 'hogere' niveaus.

Slurink stelt zich ten doel een synopsis en balans te bieden van de complexe relatie tussen filosofie en evolutie- en gedragsbiologie sinds Darwin. De 385 dicht bedrukte pagina's die voor ons liggen bieden daarmee tevens een even volwasen als *zeitgemässe*, anti-antropocentrische wijsgerige antropologie op wetenschappelijke basis en dus van naturalistische signatuur, qua allure en reikwijdte vergelijkbaar met het oeuvre van een Arnold Gehlen toentertijd, of, recent, maar filosofisch minder doorwrocht, werk van auteurs als Matt Ridley en Steven Pinker. Ook de cognitiewetenschappelijke *philosophy of mind*, bijv. die van Daniel Dennett, zit vlak om de hoek, maar is smaller en meestal niet of minder fylogenetisch gefocust. Daarop verschaft Slurink een welkom complement.

De eerste drie hoofdstukken betreffen kennis en bewustzijn, in discussie met vooral Kant. In een kritiek niet van de zuivere maar van de 'levende' rede wordt beargumenteerd dat de fundamentele categorieën van het menselijk verstaan niet transcendentiaal en apriori zijn in Kantiaanse zin, maar fylogenetisch aposteriori en natuurlijk. Ze worden door Slurink niet transcendentiaal maar biologisch gededuceerd. Daarmee plaatst hij zich in een lange postkantiaanse traditie van – in de ogen van transcendentiaal-filosofische denkers verfoeilijke – naturalisering (Darwin, K. Lorenz), historisering (bijvoorbeeld Dilthey) en sociologisering (bijvoorbeeld Durkheim) van de kantiaanse kenvormen en categorieën. De argumentatie mondt niet uit in een hard-naturalistisch recht toe recht aan realisme maar in een 'kritisch' of 'hypothetisch' realisme, verwant aan de posities van R.W. Sellars en G. Vollmer. Daarmee houdt Slurink een belangrijke slag om de arm en wint zijn studie aan nuance.

In hoofdstuk 3 analyseert de auteur menselijk bewustzijn – een kernthema in recente *philosophy of mind* – in evolutionair perspectief. Hij ziet bewustzijn als een adaptieve en 'zelfzuchtige', want de (*inclusive*) *fitness* maximaliserende functie. Met behulp van G.E. Pugh's "value-driven decision systems theory" vermijdt hij een te eenzijdige nadruk op cognitieve aspecten onder verwaarlozing van motivationele en volitionele aspecten. De homunculus-problematiek krijgt een werkba-

re en originele wending, maar blijft, hoe kan het ook anders, uiteindelijk kwellen, in Slurinks metafoor van het ik als “dashboard [...] which is curved and monitors its own monitor” (119). Op dat ‘dashboard’ worden evaluatief geormerkte gegevens, opties en simulaties geordend met actie als oogmerk.

De volgende drie hoofdstukken, samen deel twee van het drieluik, betreffen sociaal en cultureel gedrag. Ze staan in het teken van het inzicht dat de mens een door en door sociaal wezen is, maar niet op de manier van traditionele filosofische analyses van de transcendentale constitutie – veeleer dan evolutionaire genese – van de sociale en politieke orde. Zulke analyses grijpen trouwens veelal terug op ‘grote’ teksten uit een periode waarin huidige wetenschappelijke cultuuropvattingen nog niet bekend dan wel nog niet gereciperd waren. Slurink biedt soelaas aan filosofen die te weinig vertrouwd zijn met deze cultuuropvattingen, en ook aan cultuur- en menswetenschappers die inderdaad nog steeds, op grote schaal, hun ogen sluiten voor de biologische wortels en aspecten van cultuur – bijvoorbeeld als het gaat om uitwisseling, sociaal prestige of criminaliteit. Nog steeds geldt cultuur in brede filosofische en menswetenschappelijke kringen als het ‘hogere’, niet *bottom-up* te verklaren moment waarop mensen de natuurlijke dimensies van hun bestaan zouden transcenderen (vergelijk Hoofdstuk 5). Slurink maakt fijnmazig gebruik van verschillende paradigma’s uit de evolutionaire gedragsbiologie, onder meer het *dual inheritance* (genetisch én cultureel) model en de evolutionaire psychologie. Daarbij weet hij zelfs, op zijn manier, rekenschap af te leggen van de menselijke wilsvrijheid.

Het derde luik wordt gevormd door de laatste twee hoofdstukken, opnieuw lastig maar helder, en opnieuw didactisch ondersteund door talrijke handige diagrammen. Hier ontwikkelt Slurink een ecologisch scenario van het in welbepaalde opzichten unieke evolutionair traject van huidige mensen. Uniek in het dierenrijk is de grote afhankelijkheid van taal en culturele tradities, in combinatie met andere kenmerken zoals de complexe symbolische verwantschapsorganisatie bij mensen. Slurink weegt en integreert drie recente gezichtspunten tot een genuanceerd, nadrukkelijk *multicausaal* paradigma: het *Man the Hunter*-model, seksuele selectie, en groepscompetitie. Ook hier blijft natuurlijk discussie mogelijk, temeer omdat de theorievorming zich de laatste jaren steeds sneller maar verre van monolithisch ontwikkelt, getuige recent werk over onder meer het relatief belang van verschillende selectieniveaus of over de evolutie van taal, religie en cultuur.

Aanbevolen dus? Niet alleen dat, maar sterker nog: *verplichte* literatuur, vooral voor wie hermeneutisch, deconstructionistisch, transcendentiaal filosofisch of metafysisch georiënteerd of geïnteresseerd is. De filosofisch wellicht belangrijkste opbrengst is de gedetailleerde analyse van de rol van toeval in de totstandkoming van de kenmerken van huidige mensen en verschillende andere, thans uitgestorven soorten mensen; inclusief en met name die kenmerken waaraan altijd een grote filosofische betekenis is gehecht, zoals rechtop lopen, zelfbewustzijn, taal en moraal.

Filosofisch onderzoek langs deze lijnen af te doen als ‘reductionistisch’ is een te faciele bezwende geste die men ook in het Nederlandse taalgebied helaas nog al te vaak ziet. Deze geste getuigt van een gemis van elementair benul van levens- en cognitiewetenschappelijke inzichten en van het soort intellectuele slagvaardigheid dat in dit degelijke overzichtswerk juist massief aanwezig is. De vraag naar de grenzen van deze naturalistische denkrant kan en mag pas gesteld worden door wie hier doorheen gegaan is en niet door wie er met een grote boog omheen gelopen is. Filosofen als Scheler, Ricoeur of Habermas, werkend vanuit de continentale traditie, realiseerden zich dat maar al te goed.

Raymond Corbey

Tilburg en Leiden